

11.12.2015

Dnro 1901/2/15

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Ulla-Maija Lindström

VANTAAN ENNAKKOÄÄNESTYSPAIKKOJEN ESTEETTÖMYYS

1

ASIA

Määräsin kaksi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiestä suorittamaan 14.4.2015 ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen satunnaisesti valituissa eduskuntavaalien 2015 ennakoäänestyspaikoissa. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää ennakoäänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman sujuvuutta. Tarkastuksessa todetut havainnot ja sovellettavat oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä olevassa tarkastuskertomuksessa (dnro 1802/3/15).

Vantaalla tarkastettavia ennakoäänestyspaikkoja olivat Galleria K, Asematie, 01300 Vantaa ja Pähkinärinteeseen kirjasto, Mantelikuja 4, 01710 Vantaa. Pähkinärinteeseen kirjaston ennakoäänestyspaikassa havaittiin tarkastuspöytäkirjassa todettuja puutteita.

Edellä todetun johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi, oliko ennakoäänestyspaikkojen vaalijärjestelyt toteutettu asianmukaisesti.

2

SELVITYS

Vantaan kaupunginhallitus toimitti siltä pyydetyn keskusvaalilautakunnan selvityksen ja antoi oman lausuntonsa.

Vantaa kaupunginhallituksen lausunnossa todetaan seuraava:

"Eduskunnan oikeusasiamies pyytää keskusvaalilautakunnan selvitystä ja kaupunginhallituksen lausuntoa Galleria K:n ja Pähkinärinteeseen kirjaston ennakoäänestyspaikkaan tehtyä tarkastusta koskevassa asiassa. Tarkastuksessa havaittiin tarkastuspöytäkirjassa todettuja puutteita niin esteettömyyden kuin vaalisalaisuuden toteutumisessa Pähkinärinteeseen kirjaston ennakoäänestyspaikassa. Tarkastuspöytäkirjassa todetaan esteettömyydestä, että kirjaston ulko-ovelle johtava luiska oli niin jyrkkä, että pyörätuolia tai muuta apuvälinettä käyttävä joutuu ponnistelemaan päästäkseen sisään, että kynnyksen ovelle oli korkeahko ja että luiskan reunoilla ei ollut käsihoiteita. Ulko-ovi oli lisäksi raskas. Vaalisalaisuuden säilymistä koskien tarkastuspöytäkirjassa todetaan, että pyörätuolia käyttäviä asiakkaita varten oli äänestämistä varten erillinen pöytä, jota ei kuitenkaan ollut varustettu minkäänlaisella sermillä tai muulla näköesteellä.

Eduskunnan oikeusasiamies pyytää selvityksessä ja lausunnossa kiinnittämään huomiota erityisesti tarkastuspöytäkirjassa viitattuihin oikeusohjeisiin ja siihen, miten esteettömyys ja vaalisalaisuuden turvaaminen on käytännössä toteutunut Vantaan kaupungin ennakoäänestyspaikoilla ja vaalipäivän äänestyspaikoilla. Tarkastuspöytäkirjassa on mm. viitattu vaalilain 48 a, 56 ja 58 §:iin. Vaalilain 48 a §:n mukaan kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että kaikissa kunnanhallituksen päätöksellä kotimaan yleisiksi ennakoäänestyspaikoiksi määrätyissä paikoissa on ennakoäänestystä varten asianmukainen ennakoäänestystila ja tarvittava kalusto. Ennakoäänestystilassa tulee olla riittävästi tilaa myös niitä äänestäjiä varten, jotka odottavat vuoroaan päästäkseen äänestämään. Vaalilain 56 §:n mukaan äänestys ennakoäänestyspaikassa on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Vaalilain 58 §:n mukaan merkintä äänestyslippuun on tehtävä äänestyskopissa tai muutoin siten, että vaalisalaisuus säilyy. Lisäksi oikeusministeriön vaalilain 10 §:n nojalla vaaliviranomaisille antamissa vaaliohjeissa vuonna 2015 toimitettavia

eduskuntavaaleja vaaleja varten (esimerkiksi ohje N:o 1 ”Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät” kohta 3.5.2 ja 3.6.2) on yksityiskohtaiset ohjeet keskusvaalilautakunnille huolehtia esteettömyydestä ja saavutettavuudesta vaalijärjestelyissä.

Keskusvaalilautakunta 10.6.2015 § 3

Puheenjohtajan esitys:

Päätetään a) antaa Eduskunnan oikeusasiamiehelle seuraava keskusvaalilautakunnan selvitys:

Keskusvaalilautakunnalla on käytössään 10 kappaletta nelipaikkaisia sekä 10 kappaletta kaksipaikkaisia uusia äänestyskoppeja, joissa erityisellä invapaikalla turvataan äänestysalaisuuden säilyminen. Nämä uuden tyyppiset äänestyskopit riittävät jokaiseen ennakoäänestyspaikkaan, ja jatkossa varmistamme että uudet äänestyskopit myös on asennettu jokaiseen paikkaan.

Vantaalla on yhteensä 65 äänestysaluetta, joten osassa vaalipäivän äänestyspaikoissa vaalisalaisuuden säilyminen joudutaan turvaamaan erillisin järjestelyin, kuten äänestystilaan tehdyn erillisen suojaisan paikan muodossa. Vaalipäivän äänestyspaikat sijaitsevat pääosin kouluilla, joiden esteettömyyttä on kartoitettu Vantaan vaalitoimiston toimesta ja tarvittaessa on teetetty esimerkiksi liikuteltavia ramppoja. Seuraavissa kuntavaaleissa tulemme mahdollisuuksien mukaan helpottamaan myös sisäänkäyntejä erillisillä luiskilla. Sama kartoitus tullaan tekemään myös jokaiseen ennakoäänestyspaikkaan. Tämän lisäksi ennakoäänestysvirkeilijöille ja vaalilautakunnille suunnatuissa koulutustilaisuuksissa olemme ohjeistaneet ennakoäänestysvirkeilijöitä ja vaalilautakuntia avustamaan kaikin tavoin liikuntarajoitteisia. Äänestyspaikkoja koskien keskusvaalilautakunnalle ei ole aiemmin äänestäjiltä tullut valituksia esteettömyyteen liittyvistä ongelmista, ja

b) esittää kaupunginhallitukselle, että se lausunnossaan yhtyi em. Keskusvaalilautakunnan selvitykseen.

Päätös: Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginhallitus 15.6.2015 § 10

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään antaa Eduskunnan oikeusasiamiehelle keskusvaalilautakunnan selvityksen mukainen lausunto ennalta ilmoittamatonta tarkastusta koskien. Tarkastetaan ja hyväksytään pöytäkirja tämän pykälän osalta heti tässä kokouksessa.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Tarkastettiin ja hyväksyttiin pöytäkirja tämän pykälän osalta heti kokouksessa.

3

RATKAISU

Ennakoäänestyspaikkojen tarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella Pähkinärinteen kirjaston ennakoäänestyspaikassa oli todettavissa puutteita. Keskusvaalilautakunnan selvityksen mukaan uudet äänestyskopit, joissa erityisellä invalidipaikalla turvataan äänestysalaisuuden säilyminen, riittävät kaikkiin ennakoäänestyspaikkoihin. Osassa vaalipäivän äänestyspaikoissa vaalisalaisuuden säilyminen turvataan erityisjärjestelyin. Seuraavissa kuntavaaleissa äänestyspaikkojen sisäänkäyntejä tullaan helpottaman erilaisilla luiskilla. Sama kartoitus tullaan tekemään jokaiseen ennakoäänestyspaikkaan.

Panen tyydytyksellä merkille, että Vantaan kaupungin keskusvaalilautakunta on hankkinut uusia äänestyskoppeja, joilla turvataan myös pyörätuolia käyttävien henkilöiden vaalisalaisuuden säilyminen. Olen Helsingin ja Espoon kaupunginhallitukselle saattanut tietoon näkemystäni, jonka mukaan äänestäjän syliin asetettava irrallinen kirjoitusalue on vaalisalaisuuden säilymistä kannalta ongelmallinen. Jos äänestäjä tarvitsee kirjoitusalueen kannattamiseen vaalivirkailijan apua, näkösuojan mataluuden vuoksi virkailijalla on suora näköyhteys äänestystapahtumaan. Totesin käsitykseni, että irrallinen syliin asetettava kirjoitusalue ei siten täytä vaalisalaisuuteen kuuluvaa keskeistä vaatimusta siitä, että äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa. Myös tavallisessa äänestyskopissa äänestäminen voi olla pyörätuolia käyttävälle vaikeaa, koska äänestäjän on vaikea nähdä hänelle liian ylös sijoitettuja ehdokaslistoja.

Koska keskusvaalilautakunta on ilmoittanut tulevansa kartoittamamaan seuraavia kuntavaaleja varten äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta, asia ei johda muihin toimenpiteisiin laillisuusvalvontani puitteissa kuin, että kiinnitän kaupunginhallituksen ja keskusvaalilautakunnan huomiota tarkastuskertomuksessa todettuihin korkeiden kynnysten ja luiskien aiheuttamiin ongelmiin tilojen saavutettavuudelle sekä havaintoihin vaalisalaisuuden turvaamisesta.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä toteamani seikat Vantaan kaupunginhallituksen ja keskusvaalilautakunnan tietoon lähettämällä niille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän ratkaisuni tiedoksi myös oikeusministeriölle.